

การประเมินแนวทางการสร้างเครือข่ายผ่านกิจกรรมความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน : กรณีศึกษาเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนนทบุรี¹

The Network Cooperation Assessment on the Office of Ombudsman' Project on the Creation of Impartiality among Governmental Organization : A Case study of the Sub district and Village Headmen Network in Nonthaburi

ธนันท์ สิงหสม²

Thananan Singhasem²

สถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินศึกษา สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน²

Institute of Ombudsman Studies, Office of Ombudsman Thailand²

Email: Thananan@Ombudsman.go.th

Received 31.01.2024 ➤ Revised 20.05.2024 ➤ Accepted 29.05.2024

¹ บทความวิชาการนี้เรียบเรียงจากการศึกษากิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีขนาดใหญ่ในการดำเนินการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะประเมินแนวทางการสร้างเครือข่ายผ่านกิจกรรมดังกล่าว โดยเลือกศึกษาเครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาโครงการฯ ให้เกิดผลเชิงรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนโดยบทความนี้เป็นความเห็นของผู้นิพนธ์จากการศึกษาข้อมูล เอกสารทางวิชาการ และประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้เขียนเท่านั้น

² ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา เลขที่ 120 อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

บทคัดย่อ

ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหน้าที่และอำนาจหลักในการดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนไม่เป็นธรรมจากหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน การปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน มีการสร้างเครือข่ายโดยได้จัดกิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เช่น เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ถึงปัจจุบันมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านร่วมเป็นเครือข่ายมากกว่า 30,000 คน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการคือ เพื่อสร้างเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการร่วมสนับสนุนภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินในการขจัด หรือระงับความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชน และเพื่อให้เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตรวจการแผ่นดิน สำหรับบทความนี้จะประเมินผลการดำเนินการสร้างเครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนนทบุรี มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 295 คน และมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 7 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้การประเมินด้วยวิธีการ

CIPP Model ใน 4 มิติ ผลการประเมิน พบว่า **มิติบริบท** มีคะแนนเฉลี่ย = 3.86 อยู่ในระดับมาก **มิติปัจจัยนำเข้า** มีคะแนนเฉลี่ย = 3.45 อยู่ในระดับมาก **มิติกระบวนการ** มีคะแนนเฉลี่ย = 3.77 อยู่ในระดับมาก **มิติผลผลิต** มีคะแนนเฉลี่ย = 3.70 อยู่ในระดับมาก และในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย = 3.77 อยู่ในระดับมาก สามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ดี มีความเหมาะสม สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมในการมุ่งหมายที่จะสร้างเครือข่ายในลักษณะการเป็นตัวแทนที่ยั่งยืนในเชิงพื้นที่ได้ **ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้แก่** 1. การส่งเสริมให้เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เป็นเครือข่ายที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลทุกกลุ่มในการเป็นเครือข่ายของผู้ตรวจการแผ่นดิน 2. จัดให้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างหน่วยงาน 3. การจัดทำหลักสูตรและปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรการอบรม และ 4. ควรมีการจัดตั้งส่วนงานที่รับผิดชอบในการอบรมเครือข่ายเป็นการเฉพาะ

คำสำคัญ : เครือข่าย, การประเมิน, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The Ombudsman of Thailand has its main authority and responsibility to assist in complaint

resolutions lodged by Thai citizens who may encounter unfair practices' detrimental effects caused by governmental

organizations or officials. The Office of the Ombudsman of Thailand is an independent organ under the constitution with authorized duties to support and facilitate the ombudsman's operations. The Office of the Ombudsman has initiated a network cooperation project with the intended objective of establishing impartiality among governmental organizations, which is the sub-district and village headmen network in this instance. This massive sub-district and village headmen network has been in place since the fiscal year 2023, with members more than 30,000 sub - district and village headmen as its network members. The objective of this initiative is to establish a network of village headmen and sub - district heads to support the Ombudsman's mission of redressal grievances and unfairness among the people. This network will also enable village headmen and sub - district heads to actively participate in various activities related to the Ombudsman's work. This study carries out a network cooperation assessment focusing only on the sub-district and village headmen network in Nonthaburi province, with 295 questionnaire respondents as a sample group and an in-depth interview with

7 interviewees. The author adopts a quantitative research methodology using the CIPP Model, examining four aspects of assessment. The findings indicate that the context aspect receives an average score of 3.86, the input aspect 3.45, the process aspect 3.77, and the output aspect 3.70. The average score for the four aspects is 3.77, indicating that all aspects are at high levels. In conclusion, the aforementioned activity can be considered a success. It was well - organized, appropriate, and achieved its objective of establishing a sustainable and representative network at the local level. The author proposes four suggestions for the development of the Office of the Ombudsman's sub district and village headmen network accordingly. 1. There should be an acknowledgement campaign to raise awareness about the Ombudsman's network cooperation. 2. A Memorandum of Understanding (MOU) should be established between network organizations. 3. Curriculum adjustments or activity initiation are necessary. 4. There should be a specific department responsible for training.

Keywords: Network, Assessment, Sub-district, Village Headmen

1. บทนำ : พัฒนาการ ที่มา ความสำคัญของผู้ตรวจการแผ่นดิน และกิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครื่อง่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน)

ผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsman) ถือกำเนิดในครั้งแรกที่ประเทศสวีเดน มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยแต่ละประเทศจะมีบทบาท อำนาจหน้าที่ ที่แตกต่างกันไป แต่โดยหลักการแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิหรือถูกใช้อำนาจจากฝ่ายปกครองที่ไม่เป็นธรรม และไม่ถูกต้อง

ภารกิจผู้ตรวจการแผ่นดินไทยนั้น มีพัฒนาการความเป็นประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องสำหรับประเทศไทย โดยกำหนดให้มี “ผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา” ไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2517 แต่ไม่ผ่านในชั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หลังจากที่มีการจัดสัมมนาเรื่อง “ผู้ตรวจการรัฐสภา” เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดตั้งผู้ตรวจการรัฐสภา จนกระทั่งใน พ.ศ. 2538 โดยให้มีการบัญญัติสถาบันผู้ตรวจการรัฐสภาไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย แต่เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มีบทกำหนดเรื่องกรอบระยะเวลาการดำเนินการ จึงยังไม่มีการแต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภาขึ้น ในภายหลังได้มีการแส

ผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมืองอีกครั้ง และได้มีการบัญญัติให้มี “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไว้เป็นครั้งแรก (Office of the Ombudsman, 2024)

ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เกิดการปฏิวัติและได้มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) หากแต่ยังกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีสถานะคงอยู่ต่อไป จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งยังคงให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติให้เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญขององค์กรหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐต่อไป และในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้เกิดการรัฐประหารอีกครั้ง และมีการประกาศจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 11 / 2557 ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลง แต่ยังคงให้องค์กรอิสระปฏิบัติหน้าที่อยู่ (Office of the Ombudsman, 2024)

ปัจจุบันรัฐไทยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และยังคงกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหน้าที่โดยสรุปตาม มาตรา 230³ คือ เสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือ

³ มาตรา 230 ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

1. เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม แก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชน

ไม่เป็นธรรมและสร้างภาระเกินความจำเป็นแก่ประชาชน ตลอดจนแก้ไขความเดือดร้อนกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี กรณีที่หน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ปฏิบัติตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ และยังส่งเรื่องร้องทุกข์ของประชาชนไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครองได้เมื่อพบความไม่เป็นธรรม โดยมีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นหน่วยงานธุรการ

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินยังมีหน้าที่ดำเนินการหรือส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชน ในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่ด้วยข้อจำกัดของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินที่มีที่ตั้งอยู่ที่ส่วนกลางเพียงแห่งเดียว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐ หรือภาคประชาชนในพื้นที่ ร่วมสนับสนุนการดำเนินการเพื่อเข้าถึง

โดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

2. แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่าผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมนั้นเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน ตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ
4. ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม (1) หรือ (2) โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการ ตามที่เห็นสมควรต่อไปในการดำเนินการตาม (1) หรือ (2)
5. หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีการผิดต่อไป

1. บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่อง พร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
2. กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหา เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ดังนี้

1. รับผิดชอบงานธุรการและดำเนินการเพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินบรรลุภารกิจและหน้าที่ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายอื่น
2. อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน การปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน
3. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน
4. ดำเนินการหรือส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชน ในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน
5. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดหรือที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมีมติมอบหมาย

ความช่วยเหลือในฐานะผู้แทนของผู้ตรวจการแผ่นดินให้แก่ประชาชนในแต่ละพื้นที่ผ่านรูปแบบการดำเนินโครงการและกิจกรรมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานมาโดยตลอด (Office of the Ombudsman, 2024)

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้จัดตั้งสำนักเครือข่ายและการมีส่วนร่วม เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2561 โดยกำหนดขอบเขต อำนาจ หน้าที่ของสำนักเครือข่ายและการมีส่วนร่วมไว้ คือ ภารกิจเกี่ยวกับ การให้ความรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน การสร้างและส่งเสริมธรรมาภิบาลให้แก่เครือข่าย เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินและสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ตลอดจนการดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรม ทั้งนี้ สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้ง เครือข่าย ตามระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานและขอบเขตหน้าที่ของส่วนงานในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2561 ข้อ 16 (4) และ (5) คือ การประสาน ส่งเสริม สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติงานที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมหรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นและให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งให้มีการส่งเสริม สนับสนุน การจัดตั้งเครือข่ายเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึง การปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินและสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินอีกด้วย (Office of the Ombudsman, 2024)

สำหรับการประเมินแนวทางการสร้างเครือข่ายผ่านกิจกรรมความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน : กรณีศึกษาเครือข่ายก้านันและผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายก้านันและผู้ใหญ่บ้าน ในการร่วมสนับสนุนภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ในการขจัดหรือระงับความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชน ตลอดจนเพื่อศึกษาถึงการดำเนินการของเครือข่ายก้านันและผู้ใหญ่บ้านในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตรวจการแผ่นดิน ทั้งนี้ เพื่อตอบคำถามในการศึกษาโดยใช้การประเมินแนวทางการสร้างกิจกรรมว่า ความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน มีความเหมาะสมในการดำเนินการมากน้อยเพียงใด และมีสิ่งใดที่ควรพัฒนาเพื่อให้กิจกรรมดังกล่าวบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน

2. การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องเครือข่ายและการประเมินโครงการโดยใช้ CIPP Model

เครือข่าย

สำหรับคำว่า เครือข่าย มีนักวิชาการหลายรายได้ให้ความหมายไว้ อาทิ (Kullatat Hongchayangkool and Pratyayan Thiangchanya, 2024, pp.3) ให้ความหมายของคำว่า เครือข่าย (Network) เป็นการเชื่อมโยง

ของคน กลุ่มของคน หรือกลุ่มองค์กรที่สนใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูลหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้ข้อมูล วัตถุประสงค์ และวิธีการทำงานอย่างอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดโครงสร้างของคนในเครือข่ายอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ (Kriengsak Chareonwongsak, 2000, pp.31) ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า เครือข่าย ไว้ว่า เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มคน หรือองค์การที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสาร หรือกิจกรรมร่วมกันโดยมีการจัดระเบียบ โครงสร้างของคนในข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกัน ภายใต้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

ดังนั้น คำว่า เครือข่าย (Network) ในบทความนี้จึงหมายถึง การที่บุคคล กลุ่มบุคคล สมัครใจในการมาร่วมกันเพื่อดำเนินภารกิจใดภารกิจหนึ่ง ภายใต้ข้อตกลง เงื่อนไข ในการยอมรับที่จะดำเนินกิจกรรม ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการอย่างเต็มความสามารถ เคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร มีความสัมพันธ์กันในการดำเนินการตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินได้ขอความร่วมมือ หรือมอบหมายให้ดำเนินการ โดยสามารถดำเนินการได้ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพื่อให้การดำเนินการของผู้ตรวจการแผ่นดินบรรลุภารกิจ เป้าหมาย และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับคำว่า “เครือข่าย” ในการศึกษาของบทความนี้ผู้เขียนมุ่งหมายถึง เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ที่ดำเนินการโดยสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เท่านั้น

สำหรับกิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครือข่าย กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) เป็นการดำเนินการตามความร่วมมือระหว่างผู้ตรวจการแผ่นดินและกระทรวงมหาดไทย ในการสร้างเครือข่ายและบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการร่วมสนับสนุนภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ในการขัดหรือระงับความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชน และเพื่อให้เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเห็นถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นช่องทางหลักอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยในการสนับสนุนการดำเนินการของผู้ตรวจการแผ่นดินในฐานะเครือข่ายของผู้ตรวจการแผ่นดินในการแก้ไขทุกข์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีบทบาทสำคัญในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ราษฎรในพื้นที่ ตลอดจนเป็นผู้ประสานและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกับรัฐโดยเฉพาะการดูแลทุกข์สุข ความต้องการ หรือความจำเป็นของประชาชนในพื้นที่ ตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Boonkiat Karawekphan., et al., 2024) โดยมีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชากำนันและผู้ใหญ่บ้านในระดับอำเภอ

สำหรับการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันในการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งจะมีการเชิญชวนกำนันและผู้ใหญ่บ้านในแต่ละพื้นที่ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาความทุกข์ร้อนของประชาชนเชิงพื้นที่ ตลอดจนให้คำปรึกษาหารือ แนะนำ ติดตาม และประสานงานกับทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกับประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินทุกท่าน คณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่สอบสวนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน การจัดกิจกรรม ดังกล่าวมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมจาก 49 จังหวัด⁴ จำนวนประมาณ 30,000 คน (Office of the Ombudsman, 2024)

การประเมินโดย CIPP Model

อย่างไรก็ตามเมื่อการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการผ่านมาระยะหนึ่ง การประเมินโครงการหรือกิจกรรมถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบาย

ผู้บริหาร ผู้ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมได้ทราบข้อมูลว่าโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการได้มากน้อยเพียงใด และสามารถไปถึงเป้าหมายที่กำหนดได้หรือไม่ (Voradej Chandarason and Pairote Patharanarakul, 2013, pp.10) สำหรับแนวทางที่ใช้ในการประเมินอย่างแพร่หลายมีการใช้แนวคิดของ สต๊ฟเฟิลบีมและคณะ โดยใน ค.ศ. 1971 ได้เสนอ CIPP Model (Stufflebeam, D.L., et al., 1971) ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือการประเมินภาพรวมของโครงการใน 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยพื้นฐานเชิงบริบท ที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น

มิติที่ 2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยนำเข้า

มิติที่ 3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

⁴ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีการดำเนินการ 10 จังหวัด ดังนี้ 1) จังหวัดเชียงราย 2) จังหวัดน่าน 3) จังหวัดกาฬสินธุ์ 4) จังหวัดสกลนคร 5) จังหวัดอ่างทอง 6) จังหวัดสระบุรี 7) จังหวัดปทุมธานี 8) จังหวัดสมุทรสงคราม 9) จังหวัดภูเก็ต 10) จังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการดำเนินการ 30 จังหวัด ดังนี้ 1) จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) จังหวัดเชียงใหม่ 3) จังหวัดพะเยา 4) จังหวัดแพร่ 5) จังหวัดเลย 6) จังหวัดพิษณุโลก 7) จังหวัดนครสวรรค์ 8) จังหวัดอุทัยธานี 9) จังหวัดสุโขทัย 10) จังหวัดกำแพงเพชร 11) จังหวัดขอนแก่น 12) จังหวัดร้อยเอ็ด 13) จังหวัดนครพนม 14) จังหวัดมุกดาหาร 15) จังหวัดนครราชสีมา 16) จังหวัดยโสธร 17) จังหวัดศรีสะเกษ 18) จังหวัดสมุทรสาคร 19) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 20) จังหวัดเพชรบุรี 21) จังหวัดระยอง 22) จังหวัดตราด 23) จังหวัดสระแก้ว 24) จังหวัดสมุทรปราการ 25) จังหวัดนครนายก 26) จังหวัดสุราษฎร์ธานี 27) จังหวัดระนอง 28) จังหวัดตรัง 29) จังหวัดยะลา 30) จังหวัดปัตตานี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีการดำเนินการ 9 จังหวัดดังนี้ 1) จังหวัดจันทบุรี 2) จังหวัดชัยนาท 3) จังหวัดสตูล 4) จังหวัดพัทลุง 5) จังหวัดสิงห์บุรี 6) จังหวัดอำนาจเจริญ 7) จังหวัดนนทบุรี 8) จังหวัดพังงา 9) จังหวัดอุดรธานี ข้อมูล ณ วันที่ 22 มกราคม 2567

มิติที่ 4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้

สำหรับการนำ CIPP Model มาใช้ในการประเมินจะเป็นการมองกิจกรรมในภาพรวมและทราบถึงข้อมูลย้อนกลับที่ได้ดำเนินโครงการไปแล้วระยะหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้จัดโครงการหรือกิจกรรมมีข้อมูลเสนอแนะต่อผู้บริหารและผู้มีอำนาจใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรมให้เหมาะสมในแต่ละบริบทและการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน

นอกจากนี้ Kanlaya Sriwichain (2014, pp.30-31) ได้เสนอแนวทางในการประเมินว่า ผลจากการประเมินสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการได้ คือ การตัดสินใจเพื่อการวางแผนในการดำเนินงานต่อไป การปรับปรุงวิธีการในการดำเนินโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ ตลอดจนเพื่อให้เกิดการทบทวนโครงการเพื่อนำไปสู่การดำเนินการตามประสิทธิผลที่สะท้อน หรือเพื่อ ยุติ ล้มเลิกโครงการเมื่อพบว่าโครงการนั้น ไม่สามารถเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ดังนั้น CIPP Model จึงเป็นแนวทางหนึ่ง ที่ผู้เขียนใช้ในการประเมินโครงการหรือกิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายขนาดใหญ่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการยืนยันข้อมูลที่ได้มาในการนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงหรือพัฒนาแนวทางในดำเนินกิจกรรมให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนสร้างความยั่งยืนของเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านของผู้ตรวจการแผ่นดินในการดำรงอยู่ในอนาคต

สำหรับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้ที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการไว้อย่างหลากหลาย อาทิ

Anantachai Tongpen (2020) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการยกระดับคุณภาพด้านการอ่าน การเขียนและคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินยกระดับคุณภาพการอ่าน การเขียนและการวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมยกระดับการอ่าน การเขียน และการวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยผลการศึกษาสรุปได้ว่า โครงการดังกล่าวผ่านเกณฑ์ทุกด้าน มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยการส่งเสริมการอ่าน การเขียน และการวิเคราะห์ต้องสร้างบรรยากาศในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยอื่นที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ Asnee Nisalaeh (2012, Abstract) ได้ศึกษาโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแอม้จาดวิชานุสรณ์ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการใน 3 ด้าน คือ ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการ

ดำเนินโครงการและผลผลิตของโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซีโป ซึ่งผลการประเมินพบว่าในภาพรวมในการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้ได้ผลในระดับปานกลาง และโครงการมีประโยชน์สำหรับนักเรียน และควรมีการดำเนินโครงการนี้ต่อไป

และ Phadoongsit Chumnanborirak ., et al, (2020, Abstract) ได้ศึกษาวิจัยการประเมินโครงการพัฒนาเครือข่ายพยาบาลชุมชนในการขับเคลื่อนอำเภอจัดการสุขภาพของเขตสุขภาพที่ 7 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาเครือข่ายพยาบาลชุมชนในการขับเคลื่อนอำเภอจัดการสุขภาพของเขตสุขภาพที่ 7 โดยใช้รูปแบบการประเมินตามแบบจำลองซิโม่เดล ผลจากการศึกษาพบว่าด้านบริบทโครงการมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ด้านปัจจัยนำเข้า บุคลากรสามารถดำเนินโครงการร่วมกันกับเครือข่ายได้เป็นอย่างดี มีกลไกในการทำงานร่วมกัน มีแผนในการดำเนินงาน ด้านกระบวนการมีการออกแบบที่เหมาะสมโดยอาศัยบริบทที่เป็นพื้นฐาน และด้านผลผลิตของการดำเนินงานมีการพัฒนาความรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ชุมชนจากการประเมินสะท้อนให้เห็นว่าทุกภาคส่วนมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าโครงการพัฒนาเครือข่ายพยาบาลชุมชนในการขับเคลื่อนอำเภอจัดการสุขภาพของเขตสุขภาพที่ 7 สามารถแก้ไขปัญหาในเชิงพื้นที่ได้ โดยมีการสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการดำเนินการกิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 จะเป็นแนวทางการประสานงานจัดกิจกรรมโดยเจ้าหน้าที่สำนักเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจะประสานงานกับนายอำเภอ แต่ละอำเภอ ประสานงานไปยังจังหวัด เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับการจัดกิจกรรมเบื้องต้น เพื่อกำหนดนัดหมายในการจัดการประชุมเครือข่ายโดยพร้อมเพรียงทั่วทั้งจังหวัดผ่านระบบ Online เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม

ช่วงที่ 2 จะเป็นการจัดกิจกรรมในการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับเครือข่ายเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ตลอดจนหน้าที่และภารกิจของเครือข่ายผู้ตรวจการแผ่นดิน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เครือข่ายได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนซักถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตรวจการแผ่นดิน รายละเอียดที่เกี่ยวข้องและการเป็นเครือข่ายของผู้ตรวจการแผ่นดิน ผ่านระบบ Online เช่นเดียวกัน

ช่วงที่ 3 จะเป็นการสมัครเข้าร่วมเป็นเครือข่ายผู้ตรวจการแผ่นดินด้วยความสมัครใจ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ จะกรอกใบสมัครเครือข่ายและส่งให้ทางอำเภอรวบรวมส่งมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินกิจกรรมได้บันทึกข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ทั้งนี้ ผู้ที่สมัครเป็นเครือข่าย จะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และมีการรายงานการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่

ของเครือข่ายผู้ตรวจการแผ่นดินต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผ่านช่องทาง แอปพลิเคชัน Line ที่ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อติดตามผลการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่

ในส่วนของจังหวัดนนทบุรี ที่ได้เลือกมาเป็นกรณีศึกษาในการประเมินครั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้จัดกิจกรรมดำเนินความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2567 มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจาก อำเภอเมือง อำเภอปากเกร็ด อำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง และอำเภอบางกรวย เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว โดยพร้อมเพรียงสำหรับการเลือกพื้นที่จังหวัดนนทบุรีในการประเมินกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีได้เข้าร่วมกิจกรรมดำเนินความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ ทั้ง 2 ช่วง และอยู่ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมช่วงที่ 3 ซึ่งเป็นการดำเนินการภายหลังจากการจัดกิจกรรมในช่วงที่ 1 และช่วงที่ 2 เสร็จสิ้น นอกจากนี้ ในเชิงภูมิศาสตร์จังหวัดนนทบุรีมีลักษณะพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองและชนบทปะปนกัน มีจำนวนประชากรแฝงที่อยู่ในพื้นที่จำนวนมาก และมีสถิติเรื่องร้องเรียนที่ปรากฏในรายงานประจำปีผู้ตรวจการแผ่นดิน พบว่าจังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีเรื่องร้องเรียนมากเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร (Office of the Ombudsman, 2024, pp.51) ทั้งนี้ ในเชิงพื้นที่กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นบุคคลสำคัญในการมีบทบาทในการเป็นผู้ที่

คอยช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาหรือช่วยชี้แนะแนวทางในการบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้ทางหนึ่งด้วย และในอีกทางหนึ่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านยังถือเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ในการช่วยประสานในเรื่องต่าง ๆ ทำให้ปัญหาในเชิงพื้นที่ถูกแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสมและเป็นธรรม สำหรับตัวอย่างปัญหาที่ผู้ร้องเรียนของจังหวัดนนทบุรีได้ร้องเรียนมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พบปัญหาต่าง ๆ อาทิ ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า ปัญหาการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ปัญหาเรื่องกระบวนการดำเนินงานและการพิจารณาที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาการไม่รับคำอุทธรณ์ร้องทุกข์ ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาความประพฤติและการบริการของเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

การประเมินกิจกรรมดำเนินความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ ผู้เขียนใช้ CIPP Model ในการประเมิน โดยออกแบบการประเมินโดยใช้แบบสำรวจในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินแนวทางการสร้างเครือข่ายผ่านกิจกรรมความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน แบ่งประเด็นย่อยออกเป็น 4 ประเด็น ตามมิติทั้ง 4 ของ CIPP Model คือ

- 1) ประเด็นด้านบริบท ข้อคำถาม 2 ข้อ
 - 2) ประเด็นด้านปัจจัยนำเข้า ข้อคำถาม 2 ข้อ
 - 3) ประเด็นด้านกระบวนการ ข้อคำถาม 5 ข้อ
 - 4) ประเด็นด้านผลผลิต ข้อคำถาม 2 ข้อ
- แบบประเมินดังกล่าวผ่านการประเมิน

ความสอดคล้องของเนื้อหา IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านนโยบายสาธารณะ ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน เครือข่าย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมิน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่า 0.96 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

สำหรับจำนวนประชากรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,100 คน (ที่มาแบบ รายงานอัตรากำลังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ข้อมูล ณ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2567) ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องเก็บข้อมูล จำนวน 285 คน (Krejcie, R.V. and Morgan, D.W., 1970) และมีผู้ตอบแบบสำรวจจำนวน 295 คน ครบถ้วน ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บรวบรวม ข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล การดำเนินกิจกรรม ฯ จากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน หน่วยงานกำกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเครือข่าย กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนนทบุรี รวม 7 คน

ดังนั้น แนวคิดในการดำเนินกิจกรรม ดำเนินความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรม ในหน่วยงานภาครัฐ สามารถสร้างประโยชน์ ในการดำเนินการกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นกลุ่มเครือข่าย ที่ร่วมสนับสนุนภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน มาโดยตลอด นอกจากแนวคิดในการสร้างเครือข่าย ผู้ตรวจการแผ่นดินยังมีแนวคิดในการพัฒนา

เครือข่าย ซึ่งได้มีการดำเนินการควบคู่กับการ สร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง โดยมีมุมมอง ว่าหากมีการดำเนินการสร้างเครือข่ายแต่ ไม่มีการพัฒนาเครือข่ายนั้น บทสรุปเครือข่าย ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่สร้างนั้นจะเป็นเพียง การสร้างเครือข่ายที่มีไว้เพื่อการประชาสัมพันธ์ ภารกิจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการพัฒนาเครือข่าย ร่วมด้วยนั้น จะเป็นการสร้างความรู้และ ประสบการณ์ให้แก่เครือข่ายเพื่อต่อยอดให้ เครือข่ายมีความเข้มแข็ง ตลอดจนช่วยเหลือ สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่และเตรียมความพร้อม ในการเป็นต้นแบบของการเป็นเครือข่าย ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่ยั่งยืนให้ครอบคลุม ทั่วประเทศ

3. ผลที่ได้รับจากการประเมินตาม กรอบ CIPP Model

จากการประเมินกิจกรรมความร่วมมือ ในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน) จังหวัดนนทบุรี มีระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมดังกล่าว ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย = 3.71 อยู่ในระดับมาก โดยแปลความหมายได้ว่า เครือข่ายกำนันและ ผู้ใหญ่บ้านสามารถเป็นเครือข่ายของผู้ตรวจการ แผ่นดิน เมื่อพิจารณาประเด็นตามหลักการ ของ CIPP Model ผลการประเมินเป็นดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1: ผลการประเมินกิจกรรมความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน) จังหวัดนนทบุรี

มิติการประเมิน	ผลการประเมิน	ระดับ
มิติบริบท	3.86	มาก
มิติปัจจัยนำเข้า	3.45	มาก
มิติกระบวนการ	3.77	มาก
มิติผลผลิต	3.70	มาก
ภาพรวม	3.71	มาก

จากตารางข้างต้นประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องสามารถประมวลผลการประเมินความร่วมมือในการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน) จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

มิติบริบท เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดการกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่ชัดเจนและการประสานงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน มีคะแนนเฉลี่ย = 3.86 อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการมีความชัดเจน การประสานงานเจ้าหน้าที่มีความละเอียด และชี้แจงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน แต่ในบางครั้งเจ้าหน้าที่บางรายก็อาจจะมีความสับสนในการดำเนินการก็จะติดต่อขอรับทราบข้อมูลจากผู้ประสานงานต่อไป

“การประสานงานดีมากครับ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ประสานงานได้ดี มีความละเอียดรอบคอบ และตรวจเช็คข้อมูลในทุก

ขั้นตอน” Relevant Officials 1 (2024, January 22). Interview.

“บางครั้งก็งั้นครับ คิดว่าเป็น สดง. แต่พอได้คุยกับเจ้าหน้าที่ก็เข้าใจแล้วครับ” Relevant Officials 2 (2024, January 22). Interview.

มิติปัจจัยนำเข้า เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเพียงพอของบุคลากรและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมฯ มีคะแนนเฉลี่ย = 3.45 อยู่ในระดับมาก ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลว่า จังหวัดนนทบุรีมีบุคลากรที่เพียงพอ แต่ด้วยความที่จังหวัดนนทบุรีมีภารกิจทั้งงานที่อยู่ในแผนงาน และงานที่เป็นงานกิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากแผนงานประจำที่หน่วยงานขอความร่วมมือในการจัดงานหรือการขอให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งในบางครั้งอาจจะมีบางครั้งที่บุคลากรอาจจะต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายไปพร้อม ๆ กัน สำหรับความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และอำนาจโดยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า รู้จัก เข้าใจในบทบาท หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการ

แผ่นดิน เป็นอย่างดี แต่ยังมีบางกลุ่มที่ยังสับสนในชื่อหน่วยงานกับหน่วยงานอื่นที่มีความคล้ายคลึงกัน

“จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีงานบ่อย มีงานทุกวัน วันละหลายงาน บางครั้งต้องแบ่งแยกกันไป แต่ก็พยายามรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด” Sub district 1 (2024, January 22). Interview.

“ตอนแรกที่ได้รับการประสานคิดว่าเป็นสตง. แต่พอได้รับทราบว่าเป็นหน่วยงานใดก็ทราบเกี่ยวกับหน้าที่ของหน่วยงาน” Sub district 1 (2024, January 22). Interview.

มิติกระบวนการ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดรูปแบบการประชุมด้วยระบบออนไลน์ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม เนื้อหาที่ใช้ในการอบรม เอกสารประกอบการประชุม การนำเสนอของวิทยากรและการตอบข้อซักถาม มีคะแนนเฉลี่ย = 3.77 อยู่ในระดับมาก สำหรับในส่วนนี้การประชุมระบบออนไลน์ถือว่ามีความเหมาะสม มีการปรับตัวตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ระยะเวลา เนื้อหาที่ใช้ เอกสารการประชุม และวิทยากรมีความเหมาะสม แต่ในทางกลับกันก็พบว่า การประชุมออนไลน์อาจจะมีปัญหาในเรื่องของระบบอยู่บ้าง และการแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ หากเป็นการประชุมแบบในห้องประชุมร่วมกัน อาจจะช่วยในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เป็นไปได้อย่างเหมาะสม และเห็นควรให้มีการปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้เป็นไปในทางที่มีการบูรณาการร่วมกัน

“การประชุมแบบออนไลน์ก็ดี กำนันผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ปลัด ได้ประชุมร่วมกัน

ไม่เข้าใจก็ถามกันได้ เนื้อหาที่เข้าใจง่าย” Sub district 2 (2024, January 22). Interview.

“บางครั้งระบบมีปัญหา เลี่ยงไม่ค่อยชัด” Village Headman 2 (2024, January 22). Interview.

มิติผลลัพธ์ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และเข้าใจหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นอย่างดี ตลอดจนเครือข่ายสามารถให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมจากรัฐต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้เป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ย = 3.70 อยู่ในระดับมาก ในมิติผลลัพธ์เครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นไปในทางเดียวกันคือ เครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินและเครือข่ายสามารถให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ให้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้ นอกจากนี้สามารถที่จะจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้กำหนดไว้ โดยมีเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายปกครอง ไม่ว่าจะเป็นปลัดอำเภอหรือนายอำเภอเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิดได้

“ปฏิบัติได้ มีความรู้ความเข้าใจ ตามที่วิทยากรจากผู้ตรวจการแผ่นดินชี้แจงได้” Sub district 2 (2024, January 22). Interview.

“ก็ยังสับสนกับระบบอยู่บ้าง แต่การเป็นเครือข่าย ทำหน้าที่แจ้งประชาสัมพันธ์สามารถทำได้โดยไม่มีปัญหาอะไร ถ้ามีปัญหาก็ปรึกษาซักถามปลัด นายอำเภอหรือเจ้าหน้าที่จากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้ มีช่องทางมีเอกสารสำหรับติดต่อแล้ว” Village Headman 2 (2024, January 22). Interview.

ดังนั้น CIPP Model จึงถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน) ทำให้ทราบระดับความรู้ ความเข้าใจ ถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ตรวจการแผ่นดิน วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการในมิติต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. บทสรุปของการจัดกิจกรรมความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน)

การจัดกิจกรรมความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ (เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย มีการตอบข้อซักถาม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขที่ปัญหาเรื่องร้องเรียนในเชิงพื้นที่ พร้อมทั้งแนะนำแนวทางในการดำเนินการในการจัดความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในเบื้องต้น อีกทั้งยังเป็น ผู้ชี้แนะแนวทางและช่องทางการร้องเรียนในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนมายังผู้ตรวจการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเป็นการร้องเรียนด้วยตนเอง ที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ร้องเรียนผ่าน

ทางไปรษณีย์ ร้องเรียนผ่านระบบ Online หรือ Application ต่าง ๆ ตลอดจนร้องเรียนผ่านหน่วยงานภาครัฐที่มีบันทึกข้อตกลงร่วมกัน เช่น สำนักงานอัยการจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด เป็นต้น

ผลการประเมินกิจกรรมการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ดี มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการที่กำหนดไว้ให้เครือข่ายสามารถสนับสนุนภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดิน และสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เมื่อวิเคราะห์รายชื่อผู้ตอบแบบสำรวจในประเด็นการรับรู้และเข้าใจหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นอย่างดี โดยผู้ตอบสำรวจมีความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ย = 3.68 อยู่ในระดับมาก และประเด็นการให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมจากรัฐต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน มีความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ย = 3.71 อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันในทุกประเด็น

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนนทบุรี มีการสร้างความสัมพันธ์ทั้งจากบุคคลภายในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และภายนอกองค์กร มีการสร้างร่วมมือในการดำเนินการภารกิจใดภารกิจหนึ่ง มีการสร้างการรับรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระดับหนึ่ง จนนำไปสู่การสร้าง

ความรู้ใหม่ หรือการเพิ่มพูนความรู้เดิมที่มีอยู่ให้แก่เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม

สำหรับรูปแบบการดำเนินการจะเป็นรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกัน และมีการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การจัดกิจกรรมจะก่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน และการได้รับความร่วมมือด้วยดีเสมอมาในทุกมิติ จากเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนนทบุรี ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสนับสนุนการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินได้อย่างมีอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการดำเนินการของผู้ตรวจการแผ่นดินในการสร้างเครือข่ายจะสามารถพัฒนาเครือข่ายให้เป็นต้นแบบในการสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าผลการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในภาพรวม ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย = 3.71 อยู่ในระดับมาก โดยวิเคราะห์ผลการประเมินตามแนวทาง CIPP Model ใน 4 มิติ พบว่า มิติบริบท มิติปัจจัยนำเข้า มิติกระบวนการ มิติผลผลิต มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้นการประเมินกิจกรรมดังกล่าวโดยใช้แนวทาง CIPP Model มีความสอดคล้องกับ Anantachai Tongpen (2020) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพด้านการอ่าน การเขียนและคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้รูปแบบ CIPPIEST มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินยกระดับคุณภาพการอ่าน การเขียนและการวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมยกระดับการอ่าน การเขียนและการวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และมีความสอดคล้องกับ Asnee Nisalaeh (2012, Abstract) ซึ่งได้ศึกษาโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแ่ยมจากวิชานุสรณ์ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกัน สำหรับผลการประเมินกิจกรรมการสร้างความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านจังหวัดนนทบุรี จากผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ดี มีความเหมาะสม สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมในการมุ่งหมายที่จะสร้างเครือข่ายในลักษณะการเป็นตัวแทนที่ยั่งยืนในเชิงพื้นที่ได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anantachai Tongpen (2020) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการยกระดับคุณภาพด้านการอ่าน การเขียนและคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้รูปแบบ CIPPIEST โดยผลการศึกษาสรุปได้ว่า โครงการดังกล่าวผ่านเกณฑ์ทุกด้าน มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยการส่งเสริมการอ่าน การเขียน และการวิเคราะห์ต้องสร้างบรรยากาศในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยอื่นที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Phadoongsit Chumanborirak., et al. (2024, Abstract) ที่ได้ศึกษาวิจัยการประเมินโครงการพัฒนา

เครือข่ายพยาบาลชุมชนในการขับเคลื่อน
อำเภอจัดการสุขภาพของเขตสุขภาพที่ 7 มี
วัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการพัฒนา
เครือข่ายพยาบาลชุมชนในการขับเคลื่อน
อำเภอจัดการสุขภาพของเขตสุขภาพที่ 7 โดยใช้
รูปแบบการประเมินตามแบบจำลองชิปโมเดล
ผลจากการศึกษาพบว่า ด้านบริบท โครงการ
มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม
ด้านปัจจัยนำเข้า บุคลากรสามารถดำเนิน
โครงการร่วมกันกับเครือข่ายได้เป็นอย่างดี
มีกลไกในการทำงานร่วมกัน มีแผนในการ
ดำเนินงาน ด้านกระบวนการ มีการออกแบบ
ที่เหมาะสมโดยอาศัยบริบทที่เป็นพื้นฐาน และ
ด้านผลผลิต ของการดำเนินงานมีการพัฒนา
ความรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ
การวิเคราะห์ชุมชน จากการประเมินสะท้อน
ให้เห็นว่าทุกภาคส่วนมีความเห็นที่สอดคล้อง
กันว่าโครงการพัฒนาเครือข่ายพยาบาลชุมชน
ในการขับเคลื่อนอำเภอจัดการสุขภาพของเขต
สุขภาพที่ 7 สามารถแก้ไขปัญหาในเชิงพื้นที่ได้
โดยมีการสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา
มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

4. ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาเครือข่าย กำนันและผู้ใหญ่บ้านของสำนักงาน ผู้ตรวจการแผ่นดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนิน
กิจกรรมความร่วมมือการสร้างความเป็นธรรม
ในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานผู้ตรวจการ
แผ่นดิน : กรณีเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน
จังหวัดนนทบุรี สามารถตอบคำถามการดำเนิน

โครงการได้ว่า กิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสม
ในระดับดีมาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถ
ร่วมเป็นเครือข่ายของผู้ตรวจการแผ่นดินได้
ประกอบกับผู้เขียนได้ประมวลความเห็นของ
ผู้ให้ข้อมูล ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลในทาง
วิชาการ โดยพบว่า การดำเนินการกิจกรรม
ดังกล่าวสามารถพัฒนาการดำเนินงานเพื่อ
นำไปสู่ความยั่งยืนของเครือข่ายของผู้ตรวจการ
แผ่นดินได้ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การส่งเสริมให้เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เป็นเครือข่ายที่ได้รับการยอมรับ
จากบุคคลทุกกลุ่มในการเป็นเครือข่ายของ
ผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยให้มีการกำหนดขอบเขต
อำนาจหน้าที่ของเครือข่ายของสำนักงาน
ผู้ตรวจการแผ่นดินไว้เป็นการเฉพาะ มีการมอบ
ใบประกาศนียบัตรเพื่อเป็นการรับรองให้แก่
ผู้ที่ผ่านการอบรมกิจกรรมความร่วมมือ การสร้าง
ความเป็นธรรมในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงาน
ผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้มีการมอบรางวัล
ในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่โดดเด่น ฯลฯ เพื่อสร้าง
ความผูกพันให้เกิดขึ้นในการร่วมเป็นเครือข่าย
ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

2. จัดให้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลง
ความร่วมมือ (MOU) กับกระทรวงมหาดไทย
ในมิติของการนำข้อมูลการอบรมเข้าร่วมการ
ประเมินประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนา
ในการประเมินสมรรถนะของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน
โดยมีการยึดโยงการประเมินสมรรถนะร่วมกับการ
เลื่อนค่าตอบแทน เพื่อเป็นแรงจูงใจใน
การปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ผู้เข้าร่วมดำเนินการกิจ
ที่สำคัญอันนอกเหนือจากหน้าที่ที่กระทรวง

มหาดไทยได้กำหนดไว้ และให้มีการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมฯ ไว้ทะเบียนประวัติการทำงานเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของกระทรวงมหาดไทยต่อไป

3. การจัดทำหลักสูตรและปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรการอบรม โดยกำหนดเนื้อหาของการอบรมให้มีเนื้อหาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งในสัดส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดิน สัดส่วนของกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและเนื้อหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเสริมสร้างประสบการณ์และสนับสนุนการปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจมีการจัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายให้มีความพร้อมในการเป็นเครือข่ายของผู้ตรวจการแผ่นดินในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

4. ควรมีการจัดตั้งส่วนงานที่รับผิดชอบในการอบรมเครือข่ายเป็นการเฉพาะ โดยอาจกำหนดหน้าที่ของส่วนงาน / กลุ่มงาน / ศูนย์ ให้มีการอบรมให้ความรู้ จัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับเครือข่ายแต่ละประเภท ตลอดจนให้มีหน้าที่ในการติดตาม สอดส่องการดำเนินการที่ไม่เป็นธรรมของรัฐต่อประชาชน และการไม่ปฏิบัติตามธรรมาภิบาลซึ่งพบเห็นอย่างชัดเจนในสังคมไทย อีกทั้งให้เป็นศูนย์ประสานงานร่วมกับเครือข่ายเฝ้าระวังความไม่เป็นธรรมในพื้นที่ เพื่อแจ้งต่อผู้ตรวจการแผ่นดินทราบ และดำเนินการตามสมควร ทั้งนี้เพื่อสร้างขีดความสามารถในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากการดำเนินการในการสร้างเครือข่ายในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มหน่วยงานของรัฐให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและทุกภาคส่วนให้มีความเชื่อมั่นต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรม เครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ดำเนินการโดยสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการสร้างเครือข่ายซึ่งมีขนาดใหญ่และมีความครอบคลุมในเชิงพื้นที่ ซึ่งเครือข่ายฯ ดังกล่าว สามารถดำเนินการในลักษณะการเป็นตัวแทนของผู้ตรวจการแผ่นดินในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเข้าถึงการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดีเนื่องจากข้อจำกัดผู้ตรวจการแผ่นดินที่มีสำนักงานกลางที่กรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียวแต่อย่างไรก็ตาม พบว่า การดำเนินการควรมีการปรับลักษณะกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนไป จากการประชุมในรูปแบบออนไลน์ อาจมีการปรับลักษณะการจัดกิจกรรมให้เป็นการประชุมแบบตัวต่อตัวเพื่อให้หน่วยงานดำเนินการและเครือข่ายได้รับทราบและเห็นถึงสภาพปัญหาร่วมกันอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ควรมีการประเมินโครงการหรือกิจกรรมเป็นระยะเพื่อให้กิจกรรมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และเครือข่ายกำนันและผู้ใหญ่บ้านของผู้ตรวจการแผ่นดิน มีความเข้มแข็ง มีความยั่งยืน และเป็นเครือข่ายที่สามารถอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง □

บรรณานุกรม

- Anantachai Tongpen. (2020). Assessment of a Project to Improve the Quality of Reading, Writing and Analytical Thinking in Basic Education Level Assessment Using the CIPPIEST Assessment Model. Thesis M.Ed. (Educational Administration). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.
- Asnee Nisalaeh (2012). The evaluation of the assistance and the student care system project in Jamjardwitchanusorn school under Bungkum district office, Bangkok . Master of Science program in Evaluation Methodology at Srinakharinwirot University.
- Boonkiat Karawekphan., et al. (2024). Provincial Administration Act B.E. 2457. (28 January, 2024). Retrieved from http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่_
- Institute of Ombudsman Studies. (2024). Ombudsman Annual Report 2022. (28 January, 2024). Retrieved from http://ombstudies.ombudsman.go.th/download/annual_report/annual-report-2022-coverpage.pdf
- Kanlaya Sriwichian (2014). The evaluation of The development project for Chief executive officers of Ministry of education, Class 3. A Thesis Master of Education Program in Development Education Department of Education Foundations Graduate School, Silpakorn University.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Kriengsak Chareonwongsak. (2000). Network Management : Important Strategies for the Success of Education Reform. Bangkok: Success Media.
- Kullatat Hongchayangkool and Pratyanan Thiangchanya. (2024). Network and partnership management. (28, January, 2024). Retrieved from http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf
- Office of the Ombudsman. (2024). The history of the Ombudsman system. (28 January, 2024). Retrieved from <https://www.ombudsman.go.th/new/ประวัติความเป็นมา/>

- Office of the Ombudsman. (2024). Duties and authority of the Ombudsman. (28 January, 2024). Retrieved from <https://www.ombudsman.go.th/new/หน้าที่และอำนาจ/>
- Office of the Ombudsman. (2024). Ombudsman Regulations on the division of work and the scope of duties in the Office of the Ombudsman 2018. (28 January, 2024). Retrieved from <https://www.ombudsman.go.th/new/ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานและขอบเขตหน้าที่ของส่วนงานในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน-พ-ศ-๒๕๖๑/>
- Office of the Ombudsman. (2024). Ombudsman Annual Report 2022. (28 January, 2024). Retrieved from http://ombstudies.ombudsman.go.th/download/annual_report/annual-report-2022-coveragepage.pdf
- Office of the Ombudsman. (2024). Ombudsman Regulations on the division of work and the scope of duties in the Office of the Ombudsman 2018. (28 January, 2024). Retrieved from <http://ombstudies.ombudsman.go.th/download/Law/6general/6-1%20Structure.pdf.%20>
- Phadoongsit Chumnanborirak ., et al. , (2020) Evaluation of the Development Project of Community Nurse Network in Driving The District Health Management of Health Region 7. The Journal of faculty of Nursing Burapha University. Volume 28 No.3 (Jul - Sep) 2020
- Relevant Officials 1 (2024, January 22). Interview.
- Relevant Officials 2 (2024, January 22). Interview.
- Stufflebeam, D.L., et al. (1971). Educational Evaluation and Decision Making. Illinois: Peacock Publisher Inc.
- Sub district 1 (2024, January 22). Interview.
- Sub district 2 (2024, January 22). Interview.
- Village Headman 2 (2024, January 22). Interview.
- Voradej Chandarason and Pairote Patharanarakul. (2013). Open system evaluation. Bangkok: Blogging and Typing Companion.